

Werkwijze bij beheer en teelt

Tips & tricks van Schier

Marie José Duchateau

Op Schiermonnikoog staan 35 carnica volken van de Stichting Station voor Carnicateelt. Deze volken vormen een (gesloten) populatie en worden gebruikt om raszuivere, zacht-aardige carnica koninginnen te telen voor imkers die weten wat bijenhouden in een dicht bevolkt land betekent: 1. verantwoording nemen voor je directe omgeving en 2. plezierig en ontspannen imkeren.

Gedurende het jarenlange beheer van deze volken en de jaarlijkse teelt van ruim 200 moeren is er veel kennis en ervaring opgedaan, die zijn vastgelegd in een protocol voor beheer en teelt: **Tips & Tricks**. De **Tips & Tricks Beheer** zijn speciaal voor de volken op Schiermonnikoog, een Waddeneiland dat qua seizoen ongeveer een maand achterloopt op het vasteland. De **Tips & Tricks Teelt** beschrijven het protocol om in korte tijd de bestelde 200 moeren te telen en te laten bevruchten. Hieronder een aantal van die **Tips & Tricks**, die ook voor koninginnentelers 'van anderen huize' interessant kunnen zijn.

Tips & tricks beheer

De volken op Schier worden intensief gebruikt: als pleegvolk voor de aangenomen doppen, als tapvolken voor het vullen van de bevruchtungskastjes en als productievolk voor de lamsoorhoning, die een belangrijke inkomstenbron is.

Eind april beginnen de volken pas goed op gang te komen en is er de eerste uitgebreide inspectie. Belangrijke aandachtspunten zijn voer en ruimte en natuurlijk het moergoed zijn. Er moet voldoende voer zijn (drie - vier ramen verzegeld voer) en voldoende ruimte. Als er teveel voer is, wordt dat eruit gehaald en wordt kunstmaat tegen het broednest gehangen om het volk te laten bouwen en de moer ruimte te geven om te leggen. Bij te weinig voer worden er ramen voer bij gehangen. De volken staan op twee bakken en blijven zoveel mogelijk op twee bakken staan om het volk compact te houden. Tijdens de lamsoordracht komt er een derde broedbak voor de honing bij. Tijdens die eerste inspectie krijgen de geselecteerde volken ook een darrenraam tegen het broednest aan om te zorgen voor een groot aantal darren om al die geteelde moeren in een korte periode te bevruchten.

De volken worden elke tien dagen geïnspecteerd en aanwezige doppen worden gebroken. Afleggers/kunstzwermen worden - als methode van zwermverhinderend - niet gemaakt, omdat sterke, moergoede volken nodig zijn als pleegvolk. Het is belangrijk de moeren, die gemerkt en

geknipt zijn, gedurende minimaal twee jaar te behouden. Daarna worden ze vervangen door dochterkoninginnen om zoveel mogelijk verlies van genetisch materiaal te voorkomen.

Een paar dagen voor de teelt worden de volken licht gevoerd om ze in zwermstemming te brengen, want onder die conditie zijn ze het beste als pleegvolk.

Omdat de volken ook als tapvolk worden gebruikt (tien ramen bijen per volk) is er na de teelt geen zwermneiging meer en kunnen de volken weer op sterkte komen om vanaf half juli lamsoorhoning te gaan halen. Als het weer meezit wordt er gemiddeld per volk ruim 20 kg lamsoorhoning geslingerd, als het weer tegenzit gemiddeld 10 kg per volk. Dit geeft aan hoe veerkrachtig de Schiercarnica is.

Na de honingooft rond half augustus worden de volken na een eerste lading wintervoer met mierenzuur behandeld via de Liebig-methode. In december worden de volken d.m.v. de druppelmethode met oxaalzuur behandeld.

Om overdracht van ziekten te voorkomen, nemen de vrijwilligers geen imkermateriaal van het vasteland mee. Met de zacht-aardigheid van de Schiercarnica zijn kap en handschoenen ook niet nodig, een pijp en rustig imkeren volstaan.

Tips & tricks teelt

Voor de teelt van de moertjes, die eind mei begint, wordt gebruik gemaakt van starters. Starters geven de beste resulta-

foto Pim Brascamp

Helpers op het teeltstation verplaatsen zich met deze fiets over het autovrije eiland

ten als in een korte tijd veel moertjes geteeld moeten worden. Voor het maken van starters worden eerst volken ingericht als pleegvolk: moer, gesloten broed en lege ramen komen in de onderbak, vervolgens een moerrooster en in de bovenbak het open broed met in het midden ruimte voor de aangenomen doppen naast een raam stuifmeel en open broed. Om te voorkomen dat er darren in de bovenbak zitten, worden alle bijen in de onderbak afgeslagen. De volgende dag worden zes ramen afgeslagen in een starterkastje, een drieraamskast dat één raam stuifmeel, één raam opengekrabd voer en één raam water bevat. Op het starterkastje komt een opzetstuk met 48 wasdopjes. Na vier uur, als de starter begint te bruisen, worden de larfjes van het teeltvolk overgelarfd. Na 24 uur worden de aangenomen doppen in de pleegvolken gehangen (20 doppen per pleegvolk). De bijen uit het starterkastje gaan weer terug in het volk waaruit ze gekomen zijn. De pleegvolken worden tot het sluiten van de doppen dagelijks gevoerd met een soeplepel 1:1 suikeroplossing. Na negen dagen worden de gesloten doppen uit de pleegvolken gehaald en in de broedstof (34,5°C) gezet: ieder afzonderlijk in een Zanderkooitje, voorzien van een plastic Jentercupje met suikerdeeg (Apifonda).

Na twee dagen lopen de moeren uit die, na controle, binnen een paar uur (of een nacht) in bevruchtungskastjes worden gebracht. Als bevruchtungskastje worden

Kirchainers gebruikt die op het winderige Schiermonnikoog goed isoleren. In de Kirchhainer komen vier driehoekslatjes die in was gedompeld zijn, een tussen-schot en daarachter twee plastic koffiebekertjes, elk gevuld met 250 g Apifonda. Op de Apifonda komen wat houtsnippers om 'verdrinken' van de bijen te voorkomen. Uit de pleegvolken worden de ramen boven het rooster afgeslagen in een plastic emmer, terwijl de bijen natgespoten worden (het water is later nodig voor het opnemen van het suikerdeeg). De jonge moeder en een vol plastic koffiebekertje met natte bijen worden in de Kirchhainer 'gegoten'. Met het geboortekaartje van de moeder erbij wordt het kastje vervolgens in de schaduw vijf dagen met rust gelaten om de bijen een volkje te laten vormen en de jonge moeder te laten rijpen. Na vijf dagen worden de kastjes 's avonds naar het bevruchtingsveld gebracht en opengezet. Bij mooi weer zullen de moertjes de volgende dag al op bruidsvlucht gaan.

Moerenoogst

Rond half juli vindt de moerenoogst plaats, het hoogtepunt voor alle vrijwilligers die betrokken zijn bij Schier. De kastjes worden geopend en moeren die gesloten werksterbroed hebben worden met vijf voerdrinkende bijen in een verzendkooitje gedaan, dat voorzien is van een propje suikerdeeg. De moertjes worden de volgende dag per trein afgeleverd aan de imker die haar met alle zorg zal omgeven om een goed en zachttaardig volk te krijgen. De bevruchtingspercentages liggen de laatste jaren rond de 80-90%, waar we heel tevreden over kunnen zijn.

Al met al elk jaar weer een hele onderneming voor alle vrijwilligers die telkens de oversteek naar Schiermonnikoog moeten maken, om de volken te beheren en om in een korte tijd 200 goede moeren af te leveren en later ook nog lamsoorhoning te oogsten. Het wordt met liefde gedaan, zodat de Nederlandse imker kan beschikken over goede, raszuivere en zachttaardige carnica-bijen, die het ook goed doen in de nateelt (F1).

Mocht u belangstelling hebben voor een Schierkoningin dan verwijzen we graag naar de advertentie in het maartnummer van Bijenhouden of naar www.schiercarnica.nl.

Steekt ie 'm of steekt ie 'm niet?

Wie zegt dat bijen aan de jeugd niet besteed zouden zijn, zit eraan. VWO-leerling Tom Metzemaekers uit Uithoorn ziet scherp dat stekerige bijen in een dichtbevolkt land niet populair zijn. Maar wat is stekerig? Daarom koos hij het meten van steekgedrag als onderwerp van zijn profielwerkstuk en werkte daar maar liefst enkele maanden aan. Zijn onderzoeksvraag was of het steekgedrag van verschillende bijenrassen verschilt. Meten is weten, dus ging hij voor een objectieve meetmethode. Een donker balletje van suède met zachte vulling liet hij een vaste tijd voor de vliegopening dansen; vervolgens telde hij de toegediende steken. Tevoren had hij zich in de literatuur verdiept en nagedacht wat, naast het soort bijen, allemaal de uitkomst van de meting zou kunnen beïnvloeden. Die

foto Jan Piet Kaas

uitkomsten heeft hij – op verschillende manieren – in grafieken samengevat en statistisch geanalyseerd. De meetmethode lijkt goed bruikbaar maar de uitkomsten vragen om vervolgonderzoek, aldus Tom. De bijenwereld zal hopelijk nog meer van hem horen.

Jan Piet Kaas begeleidde de jonge onderzoeker, en ook drie andere imkers, met verschillende 'rassen', stelden hun bijenstanden voor metingen beschikbaar.

Problemen rond verdacht voer voor bijen

Willen imkers die te maken hebben met bijensterfte als gevolg van het voeren met Sint-Ambrosiusroep dat s.v.p. zo spoedig mogelijk melden bij het NBV-secretariaat. Schriftelijk naar Grintweg 273, 6704 AP Wageningen of per mail naar secretariaat@bijenhouders.nl.

Bij de melding aangeven:

- Naam imker
- Adres
- Postcode en plaats
- Telefoonnummer
- E-mailadres
- Betrokken van (naam leverancier)
- Lotnummer van het product
- Datum van aankoop
- Kan aankoopbewijs niet/wel overleggen.
- Hoeveel volken hebben dit voedsel ontvangen, hoeveel getroffen?

Deze gegevens zijn nodig om een beeld te krijgen van de omvang van de schade en om feiten vast te stellen die nodig kunnen zijn voor vervolgstappen. Stuur zo mogelijk een kopie van het aankoopbewijs mee.

Met vriendelijke groet,
namens het HB-NBV, Dirk Brugman,
portefeuillehouder Bijengezondheid
t 0223-531548 of 06-53 785942

Invertsiroop van het Bijenhuis

Het Bijenhuis verkoopt invertsiroop van Belgasuc. Alle partijen van deze leverancier zijn vóór het verlaten van de fabriek op HMF-gehalte gecontroleerd. Belgasuc is HACCP-gecertificeerd.